

Janusz Gołda
LM

Janusz Gołda

wiersze wybrane

Redakcja:
Karolina Borkowska

Projekt okładki:
Sławomir Wójcik

Wydanie I, Lesko 2017 r.

© Copyright by Janusz Gołda

ISBN 978-83-932902-1-5

Druk i oprawa
Sowa Sp. z o.o.
ul. Raszyńska 13
05-500 Piaseczno

Chwila

Mówiliśmy: chwilo, trwaj. I trwała.
Potem któreś z nas widziało ją w...
A potem znikła. Szukaliśmy jej
od piwnicy po strych, w komodach,
szafkach, najciemniejszych kątach.

Na półkach z dziełami znanych autorów,
w tomikach poezji, opracowaniach
filozoficznych. Przewertowaliśmy
stosy gazet i pism. Przetrzęsaliśmy
wnęki, walizki, teczki, skoroszyty.

Pewnie zrażona naszą obojętnością
poszła do ogrodu, żeby rozmyślać
w samotności o naszych relacjach
i związkach. Spaceruje, wzdycha,
siada na ławce, patrzy w niebo.

Wołaliśmy ją drżącym głosem.
Biliśmy się w piersi obiecując jej
złote góry i poprawę. Przysięgliśmy
na wszystko co święte, że tylko my
i ona, i nikt więcej. Nie przyszła.

Rzeka

Renee na fotografii Lartique'a.
Jej imię, nazwisko artysty i rok 1931
zapisano na ramce czarnym atramentem.

Pół siedzi, pół leży na kanapie
z wzorzystą kapą. Ciemna suknia,
jasny beret, uczesane gładko włosy.

Twarz anioła, który zstąpił na ziemię
i wszedł między ludzi ubrany
zgodnie z panującą modą.

Duże ciemne oczy patrzą na nas
z drugiego brzegu. Witaj roku 1931!
Witaj Renee! Spojrzenie lekko przymglone,

niepewne. Między nami otchłań - rzeka
Heraklita. Patrzy stamtąd. My, stąd.
Renee w wieczności, my czekający.

Zegar słoneczny

Tort orzechowy, konfitury i herbata
z kropelką rumu w mrocznym saloniku.
Twarze pań skupione, spojrzenia poważne.
Koronki, tiule, gipiury, falbanki, kwiaty
przy kapeluszach. Na oparciach krzeseł
wiszą złożone parasolki.

Wśród pań chłopiec w mundurku uczniowskim.
Wysoki kołnierzyk zapięty na haftki,
w dłoni czapka z daszkiem i literą G
oraz cyfrą gimnazjum. Na patkach stójki
srebrny pasek - oznaka ucznia pierwszej klasy.
Na palcach centki atramentu, na policzkach
rumieńce - ślady niedawnego egzaminu:
„Winszuję syna, wyniki bardzo dobre”.

Zerka w stronę otwartego okna
w którym widać skrawek nieba i drzewo.
Chciałby na podwórko. Zabawki pod ręką,
wystarczy tylko schylić się - łopatki,
grabki, wiaderka, polewaczka, wóz
strażacki, w altance siatka na motyle,
pod siatką puszka blaszana do trzymania
złowionej zdobyczy i konik na biegunach.

Rzeczy porzucone, światy zapomniane.

Nagła ciekawość spraw zaczętych

Na wprost drzwi wejściowych toaletka
z owalnym lustrem w którym widać
fragment ściany, secesyjne łóżko
z rzuconą niedbale białą suknią.

Na środku saloniku okrągły stół
z włoskiego orzecha. Na stoliku taca
z ciastem francuskim, ciemna butelka
i dwie szklanki; jedna pusta,
druga opróżniona w połowie
- obie ze śladami szminki.

Przy stoliku dwa gięte krzesła.
Jedno stojące ukosem, jakby umyślnie
tak ustawione lub potrącone w biegu.
Na drugim kapelusz z woalką
rzucony na oparcie w pośpiechu,
podobnie jak suknia, tą samą ręką.

Kobieta przy oknie

Drobna, w kapeluszu z cienkiej słomki;
jasna karnacja, na policzkach piegi,
oczy jak dwa skrawki błękitnego nieba.
Jeszcze nieubrana, w trakcie strojenia się
lub przebierania, bowiem jest w gorsecie
i w krótkich pantalonach. Być może
wróciła właśnie z porannej przechadzki,
co potwierdzałby kapelusz na głowie.

Stoi przy oknie uniesiona nieznacznie
na palcach. Prawą dłoń trzyma firankę
- przed chwilą zerkała dyskretnie przez okno,
teraz zwrócona do niego barkiem czujna,
trochę niespokojna, z głową skręconą
w bok zdaje wsłuchiwać się w odgłosy
z zewnątrz, które przyciągnęły ją do okna.
Jakie? Trzeba by zgadywać. Na pewno
intrygujące, bowiem nieporządek
panujący w sypialni - zmięta matynka
na sofie, rzucone pod sofę pantofle
i nieposłane łóżko świadczą o popłochu
w jaki wpadła, albo o wielkiej ciekawości
którą chciała czym prędzej zaspokoić.

Fanny

Miał fabrykę sukna, posiadłość ziemską
i pięćdziesiąt dwa lata, gdy ją poślubił
- ona szesnaście. Traktował ją jak córkę,
spełniał wszystkie jej kaprysy i zachcianki.
Ona uważała go za przyjaciela
i ojca; nie widziała w nim mężczyzny.

W letnie dni leżała nieomal naga
w tunice z złocistego muślinu
na terasie z piaskowca chłonąc
jego miłe ciepło, przeciągała się
jak kotka i spod zmrużonych powiek
śledziła chłopców, którzy przechodzili
obok nie śmiać podnieść na nią wzroku.

Miała kilka przelotnych romansów
i miłostek, do których odnosił się
pobłaźliwie mówiąc kpiącym tonem:
Moja Fanny znowu się zadurzyła.

Jego wątle zdrowie nadwerężyły
nieudane spekulacje, wzrost cen wełny
i upadek fabryki. Przed wybuchem wojny
kupił rosyjskie obligacje stając się
bankrutem a kiedy komisja poborowa
uznała go zdolnym do służby wojskowej
i wysłała do armii, doznał ataku serca.

Coda

Zdjęcie z naddartym rogiem, przełamane
w połowie, drobne plamki, zadrapania,
na dole napis spłowiałym atramentem:
Truskawiec, sierpień 1913.

Na zdjęciu panienki w sukienkach z koronki
grają w krykieta. Wśród panien młodzieńcy
w pulowerach i pumpach. *Ach, maman!*
nie można im ufać, lecz jakże miłe są
ich umizgi i komplementy.

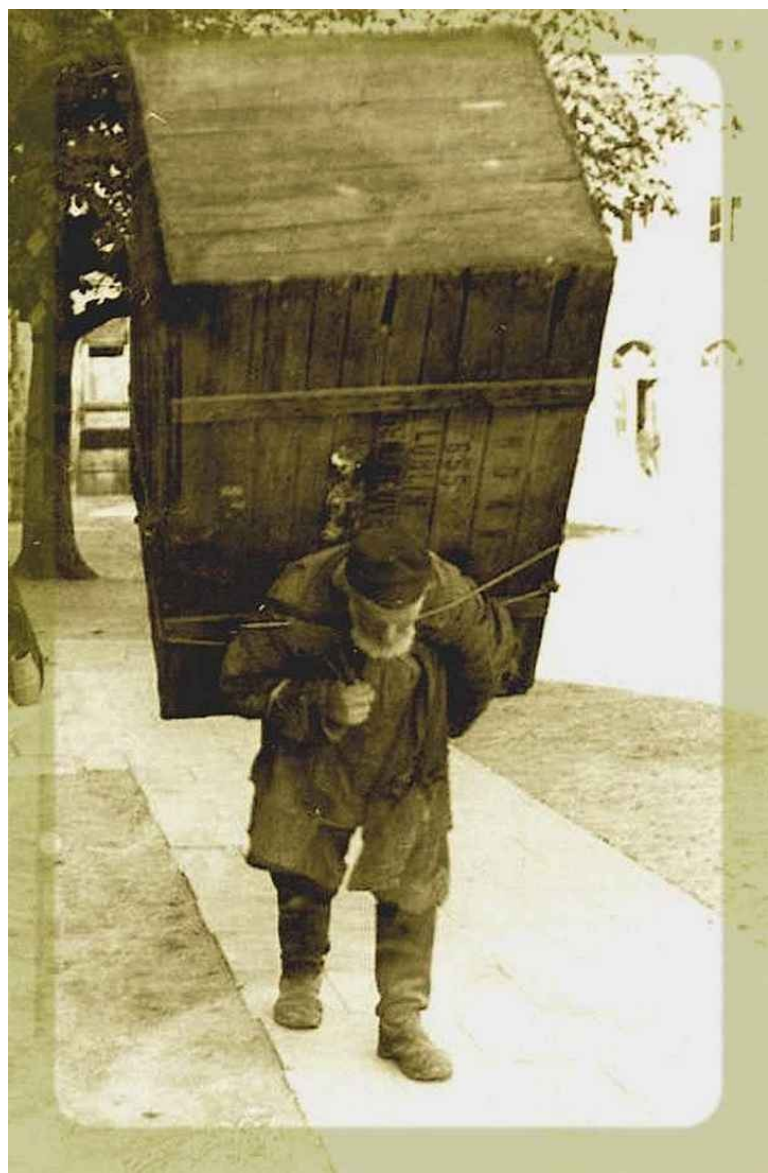
Panowie w garniturach z białego płótna.
Panie w kostiumach z białej piki, kapelusze
z woalką, przeciwsłoneczne parasolki.
Rej wodzi Żaneta - muślinowa suknia
w groszki, kapelusz „pasterka” - trzpiotka,
oczko w głowie rodziny; dzisiaj kończy
dwadzieścia trzy lata, drugi krzyżyk
uważany powszechnie za kres młodości.

W grudniu wyjdzie za mąż. W kwietniu
umrze na galopkę. W listopadzie jej mąż, Jakub
- nie ma go na zdjęciu - zginie na froncie włoskim.
Lecz to ma się wydarzyć i jest jeszcze daleko.
Na razie chłopcy w marynarskich mundurkach
bawią się w Rinalda Rinaldini, a przed altanką
dziewczynka z mysimi warkoczykami
pije przez słomkę lemoniadę.

Nagła ciekawość spraw zakończonych

Fotografia w metalowej ramce
z naklejonymi muszelkami małży.
Szkło osmużone burym kurzem.
Za szkłem łagodny owal twarzy,
w tle strusie pióra. Stryjenka Bietka,
tancerka Varietes, krewna ciotki
Andy ze strony jej męża, asesora
w miasteczku L. - obiekt westchnień
studentów miejscowego gimnazjum -
wsparta na łokciu, z dłonią przy skroni.

Palce, wskazujący i serdeczny,
poplamione atramentem.
Pisała zaproszenia na ślub,
który nie dojdzie do skutku
- za miesiąc jej narzeczony
umrze na udar mózgu.

Skrzynia

Co jest w tej skrzyni, Mosze Baum?
Czemu cię zgina w pół i nie pozwala
być prostym jak świeca, żebyś mógł
patrzeć innym w oczy? Czy taki Żyd
może dzięki niej być purycem?

Kto ją tobie dał? Czyżby przyplłynęła
zza wielkiej wody jako dar sytego,
który nie zaznał nigdy głodu, lecz wie
co to głód, bo czytał o nim w gazetach.
A może daleki krewny, którego Bóg
nagrodził chałką słodkiego szczęścia,
daje teraz słodki okruszek tobie,
bo wie, że szczęśliwy jest tylko ten,
kto szczęściem dzieli się z innym.

Kto stworzył ten garb? Może żądałeś
od Boga zbyt wiele? - posagi dla córek,
majątnych zięci, zdrowie dla żony, siły
końskiej dla siebie, buty dla synów,
ubranie i dla każdego pełny brzuch?

Może ty Rothschild albo Rockefeller
i w skrzyni zgromadziłeś majątek
tych, którzy razem mają cały świat
choć pojedynczo nie mają nic. A może,
czego jeszcze nie wie nikt, jest w niej
schowane największe nieszczęście,
które ze skrzyni dopiero ma wyjść
a kiedy wyjdzie, nazwą je, *Zagłada*.

Hagada

Wiem, czemu tańczy Sulamit.
Wirują wstążki, kokardki,
rąbki, falbanki makowej
sukienki, mysie ogonki.

Wiem, dlaczego tańczy Jome.
Frunie na skrzydłach chałata
ognista głowa, rude pejsy,
źrenice dwie ulęgalki.

Wiem, czemu szłocha mameł
a tate rwie siwą brodę
- tańczący idą do nieba.

Ludzie na peronie

Piotr i Karol żegnani przez najbliższych na peronie stacji kolejowej kilka chwil przed odjazdem pociągu, którym udają się do Serbii z rozkazu Najjaśniejszego Pana.

Piotr - jager baonu pospolitego ruszenia. Ochoтник, żadnych doświadczeń bojowych. Dwadzieścia jeden lat, czupryna blond, oczy błękitne. Duch radosny i niesforny. Ciekawy świata i ludzi. Początkujący poeta - kilkanaście sonetów w dorobku. Niepoprawny optymista czerpiący życie garściami. „*Zobaczysz, skończysz jako kloszard*” - karciała go babka, gdy rano wracał z nocnych eskapad.

Karol - feldfelbel strzelców górskich. Cztery lata służby garnizonowej z corocznymi ćwiczeniami jesienią. Jego pułk stacjonował na Węgrzech. Wysoki, postawny. Podoba się kobietom. Brunet. Krucze włosy, zabójcze wąsiki. „*Jak tylko to się skończy*” - powie poważnie do żegnającej go matki - „*będzie synowa i pół tuzina wnuków.*” Mundur polowy, czapka z szarotką, zielone patki na wyłogach. Na ramieniu Mauser 98. Twarz pogodna. Żadnego smutku, żadnych wątpliwości. Postawa godna oficera armii austriackiej średniej rangi.

Piotra po miesięcznym szkoleniu
na Morawach wysła do Szumadii.
Jego kompanię rozbiją Serbowie
w czasie przeprawy przez Kolubareę.
Karola rzucą w Alpy Julijskie.
Jego pluton stoczy zażarte boje
z Włochami w rejonie Kabaridu.
Zginą w sobotę. Piotr trafiony kulą
snajpera, Karol seria z kulomiotu.

Dla żegnających los będzie łaskawszy.

Mink

Nic do niego nie miał. Palec spoczywał
na spuście Hadley`a kaliber dziesięć.
Huk, dym i ciało spadające z konia.

Tyle zapamiętał, lecz przysięgli
chcieli poznać motyw, który nim kierował.
*W strzelbie był śrut na perliczki, reszta
to czarna dziura, otchłań - mówił.*

Dopiero, gdy przypomnieli mu dąb
z uciętym wierzchołkiem, pusty w środku,
wysoki na dwadzieścia stóp i konar,
a raczej sęk i bawełniany sznur,
którego użył do wciągnięcia zwłok
na górę i spuszczenia ich w dół.
Dopiero wtedy. Nie wcześniej.

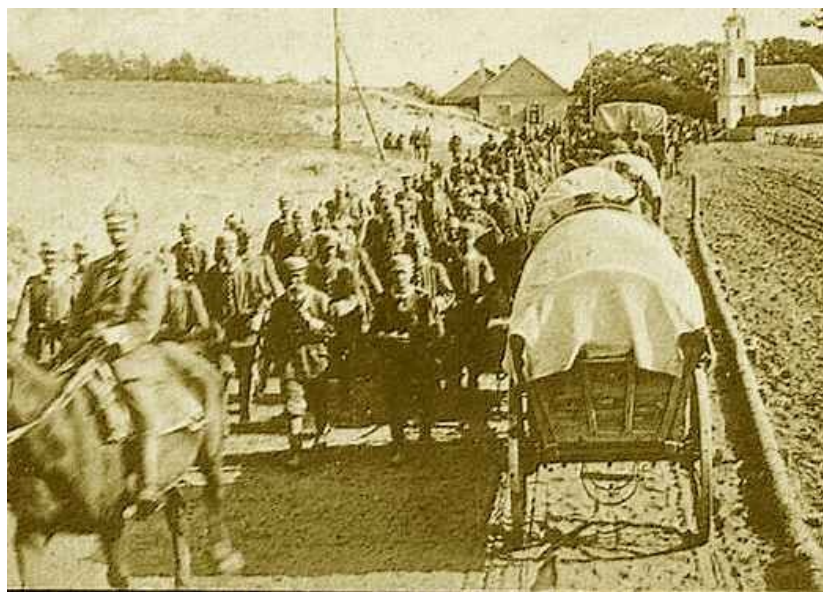
A może, kiedy pierwszy raz pomyślał,
żeby ściąć drzewo, wyciągnąć ciało
i wrzucić je do rzeki. Albo, gdy pies
warujący pod dębem skoczył mu do gardła
a on uderzył go w łeb obuchem toporka.

Nie! To był strach taki sam jak wtedy,
gdy jego palec spoczywał na spuście,
kiedy pierwszy raz zobaczył drzewo
spróchniałe w środku i potem, gdy wciągał
na niego zwłoki i spuszczał je w dół.

Dopiero później, gdy ściął drzewo,

zgarnął próchno z trupa i ciągnął ciało
do rzeki a ono rozpadało się
na kawałki i gdy pies korzystając
z okazji porwał ramię i uciekł w las,
ogarnęła go taka furia, że zabiłby.

Sza! Nie opowiadaj takich historii.

Pani na rozstajach

Pochylona. Klęcząca. Twarz ukryta
w dłoniach. Między palcami łyzy
lipowe. Lipowe plecy, lipowe kolana,
lipowe łyzy, lipowe dłonie.

Nad jej głową daszek z gontów
na postumencie z piaskowca
- osłona przed deszczem i słońcem;
żadnej ochrony przed wiatrem. Widok
daleki, dookolny, niczym niezmacony.

Za nią lipa trafiona pociskiem
armatnim, zakole rzeki zastygłe
w bezruchu i obłe pagórki obsiane
miedzami. Przed nią skrzyżowanie
bitego traktu z wiejską drogą -
pustą, pokrytą kałużami, błotem,
ślądami chłopskich furmanek.

Traktem ciągną tabory wojskowe
- działa, jaszczce, taczanki, wozy kryte
brezentem, kuchnie polowe, kawaleria,
piechota. Skąd, dokąd? Stąd, tam. Z lewej
na prawą. Z prawej na lewą. Zza horyzontu
za horyzont. Zadanie okryte tajemnicą.
Próżno pytać. Wzrok piechurów wbity
w ziemię, taborytów w mgliste niebo.

Cel: dotrzeć tam i stamtąd wrócić.

Pozdrav z Mirosova

Kobiety w rozkwicie. Wszystkie młode.
Nieliczne dobiegają trzydziestki.
Stoją w trzech rzędach. Suknie białe,
do pół łydki albo tuż za kolano
- zwiewne, prawie przezroczyste
okrywają powabne kształty.
W dłoniach torebki na drobiazgi,
kosmetyczki, ślubne wiązanki.
Uczesanie a`la kobieta wyzwolona
- włosy ścięte na pazia, chłopczyca
z grzywką opadającą na oczy,
z kosmykiem sięgającym policzka,
spięte ażurową broszą, z wetkniętą
za ucho zalotnie żywą różą.
Tu i ówdzie tradycyjne fale,
loki, warkocze i ondulacje.

Na krześle panna młoda w welonie.
Przy niej druhny. Dwie w żałobie
- młode wdowy, które inaczej ubrać się
nie chciały, lub nie mogły. Z twarzy
gości łatwo odczytać, że odmienność
tą nie uznali za niestosowną.

Wśród kobiet kilkunastu mężczyzn.
Pan młody tuż za panną młodą.
Pozostali rozsiani po całym orszaku
- rodzynki w cieście, czarne gwiazdy
na białym niebie. Wiek średni i podeszły
- ojcowie rodzin, wujowie, kuzyni,

bliżsi i dalsi krewni, sąsiedzi
których nie można było nie zaprosić.

Cały orszak na tle otynkowanej ściany
sporego zajazdu. Cztery wielkie okna
i szerokie nietypowe drzwi - goście wyszli
na zewnątrz żeby po zrobieniu zdjęć wrócić
do środka. Nad drzwiami szyld: **u Nadrazi**,
przy oknie mniejszy reklamujący piwo:
„*Kralupsky ležak*”. W prawym dolnym rogu
dopisano zielonym atramentem:
*Pozdrav z Mirosova, restaurace „u Nadrazi”,
svadba Jany, leto 1919*¹

---

¹ pozdrowienie z Miroszowa, restauracja „u Nadraži” (przy stacji),
wesele Joanny, lato 1919

Niedzielne popołudnie

Mężczyzna i kobieta. Bardzo podobni.
Świetnie upozowani. Razem i oddzielnie.
Wspólnie i osobno. Może tak ustawieni,
bowiem z kompozycji zdjęcia domyślić się
nietrudno, że fotograf jest mistrzem kolażu.

On stateczny, ona podłotek – ojciec
z córką, brat z siostrą, wuj z bratanicą,
mąż z żoną. Nad głowami poświata
w kształcie aureoli. Dłonie blisko siebie
lecz niesplecione. Jego w rękawiczkach
skórkowych, jej w mitenkach nicianych.
Coś ich powstrzymuje – wychowanie,
surowe zasady, etykieta, miejsce
w którym są, scenariusz fotografa.

Za nimi kotara udrapowana
tak zmyślnie, że malowany na niej pejzaż
sprawia wrażenie prawdziwego parku
z niewielkim stawem, po którym pływają
łódki zakochanych. Oni bez wioseł.
Nic nie szkodzi. Jego szykowny smoking,
czarne błyszczące sztyblety, jej długa
do ziemi kosztowna suknia i kapelusz
z bukiecikiem sztucznych fiołków
nie pasują do widoku na płótnie,
lecz wpisują się w jego nastrój
- pierwszy wspólny spacer nowożeńców
w sierpniowe niedzielne popołudnie
po niedawno gracowanej alejce.

Stawiski, 1920

„*Stawiski – Kolno, Cwałm Hłdesz*”.

Litery na drzwiach dylizansu wyraźne,
dobrze widoczne z dużych odległości.
Kto chce, odczyta. Kto nie potrafi
lub leniwy, może zapytać.

Napis odręczny, nierówny, koślawy.
Nieważne. Ważne, skąd i dokąd. Ważne,
kto. Ważne, że firma „*Cwałm Hłdesz*”
gwarantuje wygodną podróż,
niski koszt i bezpieczny przejazd.

Trasa o pierwszorzędym znaczeniu:
Stawiski - Kolno przez Chmielewo -
Wścieklice - Gromadzyn albo Poryte -
Borkowo. Komu śpieszno, może pojechać
na skróty przez Zaskrodzie lub Budziszki.
„*Cwałm Hłdesz*” zrealizuje każde zamówienie.
Koszt przejazdu uzależniony od liczby
pasażerów oraz uzgodnień osobistych.

Jest wczesne popołudnie. Upał zelżał.
Cwałm Hłdesz przyjechał z Kolna. Dylizans
zajechał na rynek w Stawiskach na popas.
Koń je obrok - łeb zwieszony, trzeszczy owies
w zębach. Cwałm Hłdesz smaruje osie.
Nie wie, jaki plan ma Pan na dzisiaj
względem niego, więc lepiej być gotowym.

Cyklop w atelier

Krótkie sukienki z białego szyfonu
obszyte czarną tasiemką. Kołnierzyki
owalne, bufiaste rękawy na gumce,
kokardy w włosach, kręcone loki,
białe podkolanówki, czarne sandaalki
zapinane na metalowe sprzączki.

Stoją w miłym towarzystwie stolika
z litego drewna o toczonych nóżkach
i wazonu w ciapki z kwiatami z bibuły.
Tapeta w szare wzroki udaje ścianę
w mieszczańskim salonie - wystrój
odpowiedni na każdą okazję.

Tutaj patrzcie, tutaj - dłoń fotografa
wędruje w górę. Pstryknięcie palcami.
Rozbiegane spojrzenia, niepewność.
Gdzie mama? Mama, gdzie? Daleko.
Jej bladą twarz ledwie można dojrzeć
w nieprzeniknionym mroku atelier.
Ach! Znikła w białym świetle lamp.

Tutaj spójrzcie, tutaj – woła
ukryty w fałdach czarnego sukna
garbaty kształt ze szklanym okiem.
Cyklop! Na pewno on. Taki sam
jak w bajce, którą wczoraj czytał tata.
Zaraz wylezie spod fałd, żeby je pożreć
jak pożarł mamę, wazon z kwiatami,
stolik, fotografa i wszystko, co miało
przed chwilą swoją barwę i kształt.

Chwyta siostrę za rękę - nie puści jej,
żeby nie wiem co. Nic im nie robi!
Nie robi im nic! Sukno opada.
Jest mama! Mama jest! Oczy utkwione
tylko w nią. - I tak zostaje na zdjęciu.

Gitara

Dom kryty słomą. Przed domem dziewczęta
siedzą półkolem na stołkach i krzesłach.
W dłoniach instrumenty: skrzypce, trąbka,
wiolonczela i gitara. Przerwa w koncercie.
Chwila wytchnienia. Pora na zdjęcie
do sztambucha. Za dziewczynami płot.
Za płotem ogródek. W ogródku malwy,
jaśmin, bez i mężczyźni w garniturach.

Sześć urodziwych dzierlatek wpatrzonych
w obiektyw. Długie jasne warkocze
spadają łagodnie na krągłe piersi
i krzepkie ramiona. Twarze poważne,
lekko speszone, lecz uśmiechnięte.
Spojrzenia odrobinę niepewne.

Sześć kokietek w szarych sukienkach
i fartuchach sięgających niżej kolan.
Na grubych łydkach białe pończochy,
na szerokich stopach skórzane pantofle.

Sześć i ani jednej więcej. Sześć -
ani jednej mniej. A więc sekstet:
trąbka, wiolonczela, gitara i skrzypce
- trudno powiedzieć jakie, bo trzymają
je dłonie nieprzywykłe do instrumentu.

Więc sekstet. Sekstet mieszany
w składzie nietypowym - z gitarą;
zaaranżowany dla żartu, z przekory
jednej z dziewcząt, dla wprowadzenia
w błąd dyletantów - wielbicieli tańców
skrytych w malwach lub zrodzony chwilą,

gdy w duszy wszystkim grać zaczyna.

Płócienny kapelusik

On i ona na leśnej polanie
kilkadziesiąt kroków od domu,
oddzieleni od niego polną drogą,
drewnianym płotem z otwartą furką
i dobrze utrzymanym ogrodem.

Budynek murowany, z półpiętrem,
z zadaszonym balkonem wspartym
na dwóch okrągłych kolumnach,
z namiastką tarasu i pnącą się
po drewnianej kracie winoroślą.
Całość kryta łamanym dachem
- stylizacja szlacheckiego dworku.

On w pumpach i białej koszuli
- długie rękawy podwinięte
do łokci, brązowe pończochy.
Butów nie widać. Zasłania je
wysoka trawa i leśny poszyt.

Ona w kretonowej sukience
bez kołnierzyka - dekolt przysłonięty
szalem, zapewne bardziej z powodu
fotografa niż mężczyzny w pumpach.

Pomiędzy nimi kucnęła dziewczynka
w płóciennym kapelusiku - twarzyczka
uniesiona w górę, spojrzenie pytające,
w ręce lewej bukiet polnych kwiatów,
prawa wyciągnięta po lilię złotogłów.

On w lekkim rozkroku, odchylony
do tyłu - lewa noga wysunięta
przed siebie, prawa ręka spoczywa
na biodrze. Ona bardziej naturalna,
przechylona delikatnie w prawo
z ramieniem wspartym na brzozie. Oczy
obojga wpatrzone w płócienny kapelusik.

Czesząca włosy

Kobieta z szylkretowym grzebieniem
w dłoni siedzi w swobodnej pozie
na progu drewnianego domu
w drzwiach otwartych na tyle szeroko,
że widać za nią w półmroku
szare kształty mebli - stół i dwa krzesła
na tle kredensu o matowych szybach.

Kobieta w nocnej koszuli
rozchylonej na mlecznych piersiach,
podciągniętej za kształtne kolana,
rozsunięte dyskretnie
naturalnie lub rozmyślnie
na tyle, że w ich cieniu
widać cień trójkąta.

Pejzaż z toaletką

Ołówek cedrowy z ogryzionym końcem
kołysany kiedyś w niecierpliwych palcach.
Linijka bukowa z wypuczonym brzuszkiem
i kilkoma dziurkami, śladami po cyrku.

Okulary w oprawie drucianej - jedno szkło
pęknięte, drugie nieznacznie zarysowane.
Puzderko z czarnej japońskiej laki
z doklejonym wieczkiem - na wyściółce
z różowego atłasu trzy mleczne perły.

Spinka do włosów z kutego srebra.
Wisiorek z bursztynu w kształcie pigwy.
Złoty pierścionek z grawerowanym
napisem: *żonie na pamiątkę*. Kartka
czerpanego papieru zwinięta w rulon
przewiązany aksamitną wstążką.

Rzeczy hołubione, adwokaci czasu.

Zielony pantofel

W holu lustro w jesionowej ramie.
Pod lustrem kapelusz słomkowy
z wypłowiałą niebieską wstążeczką.
W upalne lato było ci w nim do twarzy.

W jadalnym stół dębowy.
Na stole dwa fajansowe talerze.
W ubiegłym roku jedliśmy naleśniki
z serem polane wiśniowym syropem.

W sypialni twój zielony pantofel
z przydeptanym noskiem
i moje brązowe meszty
na ściętych krzywo obcasach.

Przyszło. Odeszło. Minęło.
Otwarte na oścież drzwi wejściowe
i okno na półpiętrze. Jeszcze chwila
a przeciąg wywieje z naszego domu
ostatni znajomy zapach.

Z ulicy po kamiennych schodkach
wejdą obcy. On roześmiany,
ona szczebiocząca, młodzi oboje.
Staną w saloniku. Umilkną.
Jak tutaj smutno - szepnie mu
do ucha. *Pewnie w tym domu* - on jej
odszepnie - *nikt szczęśliwy nie mieszkał.*

Miasteczko

Z widokiem na kilka pagórków,
most i płynącą leniwie rzekę
- wszystko w rozmiarach rozsądnych.
O takich proporcjach mówimy,
że są tożsame, pasują do siebie
niczym połówki jabłka.

Brzegi rzeki jak dwa bliźniaki
różnią się niuansami. By je połączyć
wystarczy sprytna ręka i płaski kamyk.

Dobre miejsce do życia z ogródkiem,
parkanem, porannym pianiem koguta,
świergotem wróbli i głosem sygnaturki.

Pochwalny

Niech będą pochwalone miasteczka
parterowych domków i kamieniczek z cegły
krytych papą, blachą, czerwoną karpiówką.
Miasteczka łukowych bram, cienistych zaułków,
krzywych chodników porośniętych podbiałem,
lebiodą, perzem, wąskich uliczek z kocich łbów
i krętych ścieżek schodzących nad ospałą rzekę,
której bieg mierzy klekot furmanki na moście
z kamienia i kuranty zegara z kościelnej wieży
- miasteczka zepchnięte na ugory historii.

O pobłażaniu

Kwiecień. Środa. Czwarta po południu. Niebo jak rybie oko. Odwiedził mnie Janusz Szuber, poeta z Sanoka - tak o nim mówi Europa. Siedzimy w loggi, na pierwszym piętrze, najwyższym w kamienicy przy Berka Joselewicza osiemnaście. Patrzymy z wysoka. Prawe oko widzi synagogę zmienioną w dom sztuki równych lotów. Lewe ogląda kirkut: gołe brzozy, dęby, nagie modrzewie - żywe pomniki przyrody. Razem widzą bury stok posypyany obficie zawilcami i dziećmi, które wracają ze szkoły do domu. Chłopcy jeżdżą na butach żłobiąc w zawilcach bolesne bruzdy. Dziewczynki rwą kwiaty garściami, wytykają chłopcom że ślepi, głupi, że tylko niszczą. Ich głosy wiercą dziury w uszach. Janusz boi się, i ja się lękam, co będzie, gdy obudzą śpiących. Zbytecznie. Nikt nie wstaje, nie oburza się, nie unosi gniewem, nie goni urwisów między macewami. Nawet błogosławiony Ezelier, syn Meszulama, którym gardziła słoneczna Hiszpania, nawet on, najstarszy z odpoczywających, żadnego nie skarcił słowem, grymasem warg, brwi, tylko wzrok wznosi i wzdycha. - Ezelier wie, jak niesforne potrafią być dzieci.

O miłosierdziu

Upalne lipcowe popołudnie. Skwar na ulicy Joselewicza równie dokuczliwy jak na innych ulicach a jeszcze swąd przykurzonego mleka, ujadanie psa, głośna kłótnia, krzyk dzieci bawiących się w berka, sprzeczka synogarlic na kominie mykwy i bijatyka kawek na dachu bóżnicy. W lipcowe popołudnie deszcz na ulicy Joselewicza w szumie uskrzydłonego powietrza taki sam rześisty jak na innych ulicach miasteczka - dzieci w zielonych pelerynach i żółtych kaloszach, kobiety pod parasolkami na słupkowych obcasach, w kwiecistych spódnicach z rozporkami po bokach. Miłosierdzie na mykwę, bóżnicę, kawki, dzieci, kobiety, synogarlice.

Galicyski

motyw leski

Szelest obrusa, szuranie krzesel - ciężkie,
pewnie dębowe z wysokim oparciem.

Głośna modlitwa: *pobłogosław Panie dary
które spożywamy...* grzechot sztućców,
szczekot fajansu, brzęk porcelany.

Siorbanie, śmiechy, chichoty,
dziecięce przekomarzania i głosy:

- *jutro będziemy składać w szafie pościel*
- *Marynia zamiecie podwórko*
- *kto pójdzie na rynek po włoszczyznę
niech weźmie koszyk, który stoi w sieniach*
- *kuraka na rosół zamówicie u Lubasowej z Huzel,
zalega z płatnością za leki*
- *jesteś bardzo blady*
- *za dużo po nocach czyta*
- *marnuje naftę*
- *lampa kopci*
- *przytnij knot, bo okopci powałę*
- *idź się położyć*
- *najpierw pacierz*
- *herbatę podaje się w filiżance*
- *Tekla znowu przydymila kaszę*

Smaki

W jednej kieszeni pieczone na kuchni
plasterki grubo pokrojonego ziemniaka,
w drugiej prażony na blasze bób.

W ręce posypana cukrem kromka
komiśniaka albo piętka razowca
mażnięta smalcem ze skwarkami.

Żur z fasolą na zakwasie z mąki owsianej,
knedle z tartych kartofli z siekanymi
podgrzybkami usmażonymi na maśle
i kompot z węgierek suszonych w słońcu.

Na dalekie wyprawy herbata w butelce
zatkanej korkiem z papieru i jajka
na twardo maczane w szczypcie soli
wziętej przezornie do płóciennej szmatki.

Smaki utracone na zawsze.

Dyptyk

Na fotografii kobiety i dzieci
na piaszczystej plaży, w tle zakole rzeki.
Z podpisu wynika, że to Osława
w Załużu przy ujściu do Sanu.
Na odwrocie zdjęcia zamazana data „193...”

Musi być południe, lub kilka chwil po,
bowiem drzewo, które nieopodal rośnie,
rzuca na ziemię krótki cień.

Pod drzewem, przy sztalugach, dziewczyna
z paletą w ręce. Na twarzy dziewczyny
zachwyty, na fotografii sielanka.

Dziewczyna patrzy zapewne na drogę,
poza kadr zdjęcia, którą codziennie
zwozi się na plac przy stacji kolejowej
kłocę bukowe z okolicznych wyrębów.

Patrzy na drogę choć drogi nie widać,
na wozy, konie, kłody. Ten zachwyty
jej widzenia widzi fotograf
- cień na cieniu drzewa.

Kreska

Wuj Mieczysław schodzi trapem na ląd.
Granatowa bluza z wykładanym kołnierzem,
białe płócienne spodnie, na głowie czapka
z szerokim otokiem, czarnymi wstążeczkami
i haftowanym napisem: **MARYNARKA**..., dalej
odczytać nie sposób, bowiem nakrycie głowy
przekręcił za bardzo w bok. Na ramieniu
worek marynarski. W worku dobytek.
Spojrzenie pogodne, twarz uśmiechnięta,

Wybitny koneser smaków narodowych.
W oryginalny sposób łączy szkocką whisky
z polskimi plackami z tartych ziemniaków.
Za jednym posiedzeniem potrafi zjeść ich
czterdzieści popijając Johnnie Walker`em.
Brytyjczycy mówią o nim: „*this mad Pole*”.

Nie wiadomo z jakiego okrętu schodzi
wuj Mieczysław - marynarz polskiej floty
wojennej, członek załogi „Ślązaka”,
„Krakowiaka” i „Pioruna” tropiącego
na Atlantyku niemieckiego „Bismarcka”;
uczestnik i świadek zmagania Anglików
z największym pancernikiem świata.

Wiadomo, że wcześniej był gauch`em
w argentyńskiej pampie, górnikiem
w kopalni srebra w Chile, trzy miesiące
wędrował przez Andy, dwa tygodnie błądził
po bezludnym płaskowyżu żywiąc się

jajami ptaków, pędami dzikich roślin
i mięsem złowionych koszatniczek
a po powrocie do kraju nie potrafił
wyzbyć się marynarskich nawyków
- wiele lat chodził po suchym lądzie
rozkołysanym krokiem i spał w sadzie
w swoim hamaku do pierwszych mrozów.

Na nagrobku wuja Mieczysława
są daty 1904 – 1985 złączone kreską.
Ta kreska to historia jednego życia.

Widok

Ze wzgórza Patria w Turzym Polu
na dolinę Wisłoka. Jasionów pierwszy
z prawej, na krawędzi widoku.

Zasłona podnosi się. Niebo jak oko
ryby zapowiada upalną niedzielę.
Druga osiemnaście - dziadek niesie wodę
ze studni, babcia rozpala pod kuchnią ogień.
Trzecia dwadzieścia jeden - jestem.
Słońce wschodzi, zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Kuchnia oświetlona
lampą naftową. Siedzę na stole, jem
pierogi z ojcem - właśnie wrócił z kopalni.
Mama zrywa się i biegnie w naszą stronę
- zanim dobiegnie, spadnę ze stołu.
Lampa gaśnie, zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Skrzypi furmanka
w skwarze lipcowym - ostatnia podróż
dziadka. Za furmanką ja, mama, ojciec
i babcia. Innych nie widać. Zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Wschodzi księżyc.
Wigilia u ciotki Jadwigi. Wujowie
w koszulach z podwiniętymi rękawami
idą gęsiego przez ogród dziadka.
Za nimi stryjenki, podlotki i dzieci.
Księżyc zachodzi, zasłona opada.

Zasłona podnosi się. Szare niebo. Siąpi.

Palimy znicze na świeżej mogile.
Mama płacze, ojciec milczy.
Nie zdążyliśmy na pogrzeb babci.
Dzień zachodzi, zasłona opada.

Patrzę ze wzgórza w Turzym Polu
na dolinę Wisłoka. Jasionów pierwszy
z prawej. Nie pamiętam tego widoku.

Wilia

Przynieście drzewko – smukłą jodełkę
z lasu pachnącą żywicą, przymrozkiem,
oprószoną śniegiem grudniowym,
godną szpica lub srebrnej korony.

Umocujcie w krzyżaku z drewna,
przystrójcie bańkami lśniącymi
jak krople w ostatnich promieniach
słońca, które zapali za chwilę
najważniejszą gwiazdę na niebie.
Zawieście ozdóbki z wydmuszek,
ciężej słomki, marszczonej bibuły,
sople cukierków w zimnym staniolu,
rumiane jabłka, włosy anielskie
i watę która będzie śnieg udawać.

Siądźmy do wieczerzy. Stół zwyczajny,
chłopski, na dwanaście potraw - zmieści
wszystkie; dla dwunastu osób - miejsce
dla każdego. Na pierwszym babcia
Kazimiera z dziadkiem Janem. Po lewej
i prawej synowie, córki z rodzinami:
wuj Władysław z żoną Marią, Jadwiga
z Mieczysławem Giermańskim, Zośka
z Mietkiem, Janka z krawcem Stułą,
Helka z Grześkiem, Bronka z Adamem,
Tadek z Józką. Dzieci na kolanach.
Kolan czterdzieści i cztery, wiele
pustych - da Bóg, czas je zapełni.

Po kolacji pójdziemy na pasterkę

- pojedynczo, jedno po drugim -
jedni wcześniej, inni później
i nucąc psalmy i hymny pochwalne
czekać kornie będziemy aż wszyscy
zjawią się na niebieskiej wieczerzy.

Co ja robię

na drewnianej ławce pod ścianą
drewnianego domu ciotki Zofii,
która wyszła na chwilę
i już nie wróci, chociaż wracała
po dłuższych nieobecnościach.

Co ja robię tutaj odurzony
majowym słońcem, oszołomiony
jabłecznikiem domowej roboty,
którego smak miesza się z widokiem
kwitnących przed domem jabłoni.

Co ja tutaj robię przejazdem
z – do, zatrzymany w drodze
dla rzucenia okiem, nazywający
chwilę, która dzieje się,
zbiegiem okoliczności.

Esej o domu

Dom drewniany kryty eternitem
z werandą i tarasem od frontu
z którego widać kwitnące drzewa
owocowe. Między drzewami maliny,
porzeczki, agrest, dereń i aronia
oddzielone pasem ziemi ornej
zapewne pod bobik lub koniczynę.

Za ogrodem łąka porośnięta komosą,
tatarakiem i żabieńcem - podmokła,
więc nieużyteczna, lecz zachowana
przez właściciela w stanie naturalnym
jako przeciwwaga dla zadbanego ogrodu.

Wokół martwa cisza. Żadnych głosów,
śmiechów, przekomarzań, skrzypienia
drzwi, szelestu kroków. Kto był tutaj,
już go nie ma. Żadnego śladu po nim,
zapachu, nawet jego cienia.

Do Leona Ch.

Namaluj zwyczajną wiejską drogę,
po obu stronach kosmate wierzby,
skrajem idą puchate gęsi, środkiem
jedzie teleżka. Przy dyszlu kobyłka
ze zwieszonym łbem, na koźle chłop
w serdaku - kaszkiet zsunął na tył
głowy, w półkoszkach szare renety.
Kobyłka człapie, chłop drzemie,
klekocą koła na wybojach.

Przy drodze kapliczka bielona wapnem,
w środku figurka św. Krzysztofa.
Za kapliczką pole. W polu ognisko.
Przy ognisku chłopiec - jasne włosy,
niebieskie oczy, koszula wpuszczona
w spodnie na szelkach, patyk w ręce
lewej, w prawej pieczony kartofel.
Głowa zadarta w górę. Słyszy
żurawie, lecz ich nie widzi. Wie,
że ten po tamtej stronie, który patrzy
na niego, to on, namalowany.

Tylko

Od czego zacząć, jeśli zaczęte
toczy się obok nieśpiesznie samo
z siebie od znanego początku
do wiadomego końca, który zwieńczy
dzieło naszych domysłów i urojeń.

Ulotne zdarzenia, w nich postaci
pół cielesne o których sny nie dają
zapomnieć; głosy z tamtej strony
i z tej, gdy wiemy, że ta i tamta
jedną i nie można jej rozdzielić.

Mogę tylko opowiedzieć jak obłok
z obłokiem i niekonieczne na niebie,
kot z gołębiem, mężczyzna z kobietą,
kołyska z lipą, kołowrotek z przędzą
- kanon praw odwiecznych i powiązań.

O bakłażanie i ogórku w miodzie
z zachwytem dla barw, zapachu, smaku.
O rudziku i sumaku octowcu,
które są jak tamte nie dlatego
by nas dziwić, lecz by je podziwiać.

Tworylne

Zardzewiałe blaszane wiaderko
z urwanym łańcuchem, ciężarkiem
przy uchu i dziurami po pociskach.
Nosidło bez rzemieni i haków.
Pozbawiony czerpaka żuraw - kikut
kościsty na tle błękitu. Studnia
wśród pokrzyw do której nie przyjdzie
nikt spragniony. Przy niej koryto
dla koni i bydła z mętną deszczówką
w której pływają traszki i kumaki.

Spichlerz, albo stodoła, z resztką ścian
strawionych przez pożar. Obok chyża
wirtualna; łom z szarego piaskowca
ułożono wprawną ręką w podwaliny
z zaznaczonymi pomieszczeniami: sieni,
kuchnia, alkierz i zapewne komora
lub pokój dla gości. Pod nogami dywan
z zielonych mchów, traw i stokrotek,
nad głową szybujące bociany.

Wejdz do sieni, pozdrów gospodarzy,
poproś o szklankę świeżej wody
z wiaderka. Gdy jej nikt nie poda,
idź do sadu, siądź pod czereśnią,
oprzyj plecy o jej gładki pień,
patrz na zdziczałe grusze i jabłonie,
wysłuchaj górskiego strumienia
który płynie między sadem a chyżą,
wstań i wróć do swoich wiedząc już,
jak zaczęło się i czym skończyło.

Studnia

Okrągłą cembrowinę, porośniętą
kosmatką i powojem, postawiono
z łupanego piaskowca łączonego
gliną. Między kamieniami kopczyki

czarnych mrówek. Na gzymsie
złotozielona jaszczurka zwinka
rozciągnięta w słońcu jak struna,
obok kosmaty trzmiel. Wokół studni

zdziczały sad, lepiężnik i ciemiężycyca.
Nad studnią niebo i wszechobecna cisza.
Za studnią wiadro rzucone w pośpiechu

przez strwożonego gospodarza
albo wędrowca. Do takich studni
przychodzą niedźwiedzie i nieszczęścia.

Sad w Łopience

Skrzypienie podłogi,
szelesty, szmery, szepty,
cichy śmiech i falset:
*podoruwał meni chustoczku,
szczoby ja mała czym wytarty oczi...*

Turkot kół - jadą wozy.
Szuranie racic - idą woły.
Powolne stąpanie - niosą
ciężkie toboły. Szloch kobiet
jak echo wśród pustych ścian
albo pod kamieniami.

Nie widać nikogo
choć słycać wszystkich.
Gwar jak w dzień targowy
- bez melodii i dźwięków -
podobny do szumu wiatru
który nocą potrząsa gałęzie jodeł.

Za drewnianym mostem

przy drodze z Bukowca do Dołżycy
- wąskiej jak tasiemka - pod lipami
na zakręcie dwa serafiny
czekają w chyży
na ruską furmankę.

Przed chyżą
- w cieniu lip -
siwa babuleńka
odmawia różaniec.

*Mogły - mówi - polecieć same,
lecz ktoś lekkomyślnie
w rozgardiaszu podróznym
poutraćał im skrzydła.
Potem inny człowiek
- z dobroci bezrozumnej -
posklejał im wargi
werniksem z mastyksu.*

Przychodzi codziennie
i za niemych świętych
śpiewa lasom: *hosanna*,
górom: *alleluja*,
pokrzepia na duchu
zbląkanych podróznym.

W Dwerniczku

Między czwartą a siódmą
po południu
czekaliśmy w przydrożnej kapliczce
pekaesu.

Do południa mieliśmy czas,
teraz
nawet na lekarstwo.

Między czwartą a siódmą
po południu
w przydrożnym przystanku historii
czekał Frasośliwy z Bizancjum.

Jak przystało unitom
piliśmy swoje piwa
z goryczką miłosierdzia.

Wrześniowe cienie

Chmury, brudne kłębki waty pędzone
niskim wiatrem, jak października albo listopadzie.
I jeszcze ten akord, jakby ktoś przeleciał palcami
po klawiszach akordeonu. Widziałem,
słyszałem siedząc w foteliku: wygodny był,
rozkładany, z rurek duraluminiowych,
siedzenie i oparcie z płótna żaglowego,
- stał na brzegu. Za plecami czerwone buki
szczypane przez pierwszy przymrozek, ścieżka
na Połonię Caryńską wąska na osobę i cmentarz
Buchwaków o którym chce się szybko zapomnieć.
Na wprost wschodni stok Wetlińskiej: żółte brzozy,
rude osiki, jałowce bure niedźwiedzie, potok
górski, most z betonu i skrzyżowanie traktów
- tak mówiono za Buchwaków - dzisiaj szos
z asfaltu do Dwernika, Ustrzyk Górnych, Wetliny
pustych, cichych. Nikt nie idzie. Nic nie jedzie.
Słońce w twarz - właśnie schodzi z Małej Rawki.

Zwyczajny

Opowiedz o mleczu - rośnie na chodniku
w prowincjonalnym miasteczku. O łożu
albo tataraku na podmiejskich błoniach
przez które płynie ospała rzeka. O mięcie
przyprószonej siwym pyłem polnej drogi
którą właśnie jedzie listonosz na rowerze
ocierając spocone czoło wierzchem dłoni.
O lebidzie, bodziszku i białej koniczynie
przy ścieżce którą wracają do domu
rozbrykane dzieci z koszami grzybów.
O końskim szczawiu porastającym zdziczałe
sady, zasypane studnie, zapomniane groby.
O koszuli w kratkę, rzemiennych sandałach
i patyku, który trzymasz w ręce i nic o sobie.

O odpowiedzialności

Jestem odpowiedzialny za zalety chmur na wietrze, porządek żurawi lecących na północ, za klangor i radosne liczenie ich oczami. Za słońce niemrawe, uparte, za pierwsze przebiśniegi i śniegi ostatnie - za dyskretne przeplatanie się ich różnic i podobieństw. Za kamyki w strumyku kiedy chrzęszczą pod stopami, jazgarze w kałabaniu, motyle cytrynki nad stawem, muszki, ważki, skowronki. Za szpadel i grabki oparte o ścianę. Za skibę ziemi w ogrodzie. Za dym z komina pukający do nieba. Za chleb znaczony krzyżem, za jego skórkę żółtą, spękaną, za piętękę ze smalcem doprawionym skwarkami i przysmażoną cebulką. Za leżenie w trawie z ręką pod głową w towarzystwie dzikiej koniczyny, pokrzyw, mleczów, mięty, za łodyżkę turzycy trzymanej w zębach i za to bezrozumne gapienie się w błękit.

Spontaniczny

Ziarnko piasku na skraju drogi. Nie ma gdzie się podziać. Nie szuka schronienia przed słońcem, deszczem, wiatrem. Nie wie, na kogo czeka. Że czeka - nie wie. Znalazło się w moim bucie przypadkiem, wcisnęło pod duży palec, ułożyło wygodnie, wypukłością do góry i zaczęło uwierać jak ziarnko piasku - indywidualnie, prywatnie, bez wyczucia że przyjdzie rozdrażnienie, zniecierpliwienie, pora wysnucia wniosku iż dokucza nie z powodu, z racji, z musu, lecz z istoty swojego istnienia. Wyrzucone z buta na skraj drogi widziało jak odchodzi bliski człowiek, a ono zostaje i nie ma gdzie się podziać. Nie szuka schronienia przed słońcem, deszczem, wiatrem. Nie wie na kogo czeka, że czeka, że na skraju drogi.

Dobrzy ludzie, przygarnijcie ziarnko piasku.

Kamyk

Mówisz: *kamyk* - widzę go na drodze.

Mówisz: *droga* - widzę zawsze pełną
wśród wąskich łąnów chłopskiego zboża,
jak idą nią w skwarne południe z głową
odkrytą brodząc w jej świętym kurzu.

Powiesz: *ogród* - ujrzę antonówki,
bery, kosztele, czereśnie, węgierki,
szare i złote renety, pod nimi
czerwone porzeczki, agrest, cynie,
flokсы, piwonie, grządki warzywne.

Powiesz: *dom* - zobaczą drewniany
kryty słomą. W cieniu, pod okapem,
chłopca w kąpielówkach z nagim torsem,
z dłonią osłaniającą oczy które patrzą
na drogę, lecz idących nią nie widzą.

O zapamiętywaniu

Pamiętam ścieżkę przez las - ojciec niósł mnie na barana. Przy ścieżce prawdziwki w kapeluszach zamszowych włożonych na bakier spoglądały z góry na stada potulnych kurek stojących na jednej nodze. Za nimi kozaki czerwone, łyskające mlecznym podniebieniem. Dalej kanie, rydze, maślaki, oliwkowe gołąbki i samotny podciek - czarny, jakby uwalany w sadzy, na podściółce z szpilek świerkowych sypanych latami na gliniastą ziemię - nazywany również sińcem z powodu sinych nacieków w miejscu ściśniętym palcami, zapamiętany dla swojego kształtu, barwy oraz smaku zupy podbitej gęstą śmietaną, którą babcia nabierała drewnianą łyżką z kamionki stojącej w komorze tuż za drzwiami, żeby była zawsze pod ręką.

Basztowa 13

Bądź pozdrowiona ulico Basztowa.
Pozdrowione twoje krzywe chodniki
po obu stronach, piętrowe kamieniczki
z rudej cegły zdobione soplami
zacieków, otwarte latem okna
na oścież i bramy od ulicy
przez które widać brukowane podwórko
z krzakiem bzu, ławkę bez oparcia,
blaszany pojemnik na popiół
i żeliwną pompę hałasującą
od świtu do trzeciej po północy.

Pozdrowione twoje tajemne zakamarki,
w nich niespodziewane świetlne błyski,
wszystkie mroki i półmroki, również cienie
i półcienie, stukot końskich kopyt, klekot
wozu z węglem, świst bata i wołanie
furmana: „*Złoto! Złoto wiozę!*
Czarrne złoto!” trzask okna na piętrze,
głos mężczyzny w białym podkoszulku:
Zrzuć cztery kosze, w piątek ci zapłacę
i szybka odpowiedź: *Nie borguję nikomu.*

Bądź pozdrowiona o świcie i zmierzchu,
w słońcu i w deszczu, w migotaniu gwiazd,
lśniąca jak zaskroniec srebrną łuską
kocich łbów gdy wspina się z Placu Bram
na Kopiec Tatarski samotny księżyc
i gdy wczesnym świtem schodzi z niego
najkrótszą drogą do Śródmieścia słońce,
a z wami lata siedemdziesiąte.

Przysypani szarym śniegiem

Bodiaku z główką kolczastą, nieforemną.
Ostróżko stojąca cierpliwie na jednej nodze.
Pokrzywo w sukni ciasnej, szytej na miarę,
prawdziwej do bólu. Słowiku, który w maju

nie przespałeś spokojnie jednej nocy.
Boża krówko, ty, co żyłaś beztrosko
całe lato. Kamieniu polny bez zapachu.
Czapło z siwym czubkiem nie narzucająca

swojego towarzystwa. I wy nie wymienieni
z nazwiska, jak też wszyscy pozostali
bezimienni, osobni, nie do pary,

przysypani szarym śniegiem,
wybaczcie nam, ślepym,
że nie widzą piękna w pospolitym.

Tańczący na promieniu

Najpierw Rysiek, z którym można było
kraść konie, przyjaciel z dzieciństwa,
wspólnik nocnych wypraw na truskawki
sąsiada, nauczyciel „picia z gwinta”.

Potem ojciec. Też niespodziewanie.
Ciotka Jadwiga w chustce z szyfonu
krocząca na kościstych nogach
zagonami otawy i peluszki
- mięsiste łodygi sięgały kolan.
Wuj Mietek układający na kromce
grudki masła dłubane kozikiem
z porcelitowego garnuszka.

Babcia Kazimiera - krucha jabłonka
przechylona na tamtą stronę, choć cień
jej korony ciągle jeszcze po tej stronie.
Kuzynka Wiesia z guzem mózgu. Wuj Włodek
z porzekadłem: *”nic mnie tutaj nie trzyma”*.
Ruda Fela bojąca się panicznie ciemności.
Chuda Julcia mdlejąca na widok pająka.
Wszyscy tańcząc na promieniu.

Marja

Pismo urzędowe formatu a5 – poźółkłe,
z kleksem na środku, postrzępione boki,
nagłówek pogrubioną trzcionką: **Wyciąg
Wyroku Skazującego**². W lewym rogu
drukiem drobniejszym: **Sąd Powiatowy
w Ustrzykach Dolnych**. W prawym
data: **20/3 1927**. Niżej uzasadnienie
pisane na maszynie: *Marja Lolo, Cyganka,
lat 16, nieślubna córka Paraski,
bez zajęcia, wyznania gr.- kat. na karę
aresztu przez dwa dni za włóczęgostwo*.
Pod spodem sygnatura sprawy,
okrągła pieczęć i nieczytelny podpis.

Szczegółów musimy się domyślać:
kwiecista spódnica, chusta na ramionach,
włosy splecione w warkocz, schylona głowa,
przygarbione plecy. Wzięta z ulicy
w trakcie wróżenia. Jej tabor stał w Dębach
nad Strwiążem. Rano zniknął.

Edi

Codziennie rano w pół do szóstej,
czasem kilka minut później, budził nas
gwiżdżąc na podwórku *Che sara, sara*
i postukując drutem, którym wyciągał
z kontenera aluminiowe puszki.

Rumun lub Czeczen - smągła twarz,
kruce włosy, oczy jak oliwki.

Nazywali go, Edi. Spał na działkach
w opuszczonych altankach, na klatkach
schodowych, w parku pod gołym niebem.

Kiedy świeciło słońce chodził z parasolem,
gdy padał deszcz, z odkrytą głową. Zbierał
butelki, papier, drobny złom, karmił gołębie,
zdziczałe koty, dzieciom fundował cukierki.

Znaleźli go w parku z rozbitą głową.

Jaśmina

Trzydzieści dwa lata, ormiańska uroda -
sarnie oczy, wąskie biodra, mocne ramiona.
Samotna. Dwoje dzieci. Trzecie w drodze.
Każde po innym ojcu - słodkie owoce
jej uniesień miłosnych.

Mieszkała na szóstym piętrze.
Hodowała egzotyczne kwiaty,
chomiki, żółwie, papużki
- dla dzieci, żeby umiały kochać.

Skoczyła z okna.

Żurawie

Dziadek o pierwszej wojnie:
okopy, zasieki, haubice, tanki,
czołga się, pełźnie, jak kret ryje
w ziemi bezpieczne korytarze,
ktoś go z nich przepędza,
on kogoś ogląda na końcu lufy
- zbyt krótko, by zapamiętać
do kogo podobny.

Babcia o pierwszej miłości:
w ustach kaczeńce
w oczach niezapominajki
- ach, jakie to szczęście że jedno
i drugie znaczy zawsze to samo -
żółte podniecenie niesie ją
w cumulusy; żegluję w nim
po niebie jak w aeroplanie.

Wrogi obiekt ujrzał dziadek,
nasunął kaszkiet na oczy,
przymierzył, wypalił.

*Widzisz - to do mnie - ten stary
zawistnik znowu strzela
do moich żurawi.*

Łąka

Nie śpię z karabinem u boku.
Karabin nie jest i nie będzie
moją połowicą ani kochanką.
Nie zachwycą mnie jego uroda,
gracja, wdzięk ani możliwości,
którym nie potrafili oprzeć się
moi przodkowie i krewni.

Pradziad spał z arkebuzem, dziadek
z muszkietem i giwerą, ojciec
z dubeltówką i pepeszą snem
czujnym, niespokojnym, gotowi
zerwać się i pędzić przed siebie
z okrzykiem: *Polska! Polska!*

Wyrzekłem się ich żon i oblubienic.
Sny ich, nie są moimi snami.
Nie patrzę na łąkę jak oni,
przez muszkę i szczerbinę;
patrzę, żeby widzieć bociany,
motyle, kaczeńce, skowronki.

Czasem, nie wiem nigdy w śnie
czy na jawie, przykładam kolbę
do ramienia i mierząc do celu
biegnącego chyłkiem po łące,
widzę chłopca z karabinem
i poznaję, po sylwetce i ruchach
wnuka który ma się urodzić.

Nie jestem bohaterem

Nie powierzajcie mi swoich sekretów
ani tajemnic. Zdradzę wszystkie.
Was również - pojedynczo, w grupie,
niezależnie od łączących nas
znajomości, przyjaźni, pokrewieństw.

Taki jestem. Potulny, przesiąknięty
strachem do szpiku kości. Gdy przyjdą
po mnie, wykręcą mi ręce, zaciągną
w miejsce w którym tylko ja i oni,
już tego nie wytrzymam. Wiedzą o tym.

Więcej. Są pewni że zaczną śpiewać,
kiedy spojrzą na mnie, uśmiechną się
półgębkiem, puści jeden do drugiego
oko, zrobi minę, stanie za mną tak,
żebym czuł na plecach jego oddech.

Nie muszą stosować wymyślnych tortur.
Bicia po nerkach, wykręcania stawów,
przypalania papierosem, miażdżenia
palców, wrywania paznokci kleszczami.
Na sam widok ich pęknię i zaczną sypać.

Ekspozycja

Nóż z obsydianu z drobinkami
krwi w onyksowych szczelinach
- ciął, dźgał, pruć, podrzynał.

Toporek z szarego granitu
- dziobaty, bił po czaszkach,
piszczelach, potylicach.

Włócznia z krzemiennym grotem
bez szpikulca - został
w cudzych trzewiach.

Łuk astrachański - miotał
strzały, które dziurawiły
człowieka na wylot.

Sznur z konopi i włosia
z węzłem i pętlą - rozmiar
na każdą szyję.

Niedostępne, w oddzielnych gablotach.
Przy wejściu baner: ***Wystawa
cykliczna - narzędzia przodków.***

Pustynia

Z lęków cała, skarg i lamentów
- cudzych, zupełnie nam obojętnych.
Inna od ogrodu, który hołubimy
jako prapoczątek wszystkiego.

O pustyni nie opowiadamy,
nie marzymy. Pusta jest pustynia
bez nas. O słońcu na pustyni również,
choć jest miejscem najśnieźniejszym
pod słońcem i nam nie ogrodem iść,
lasem, doliną, lecz w słońcu pustynią.

Pustynia naszym prapoczątkiem,
trwaniem i naszą ostatecznością.

Przecież

Ziarnko piasku w wyniosłą skałę
nie po to żeby wspinać się na nią
łamiąc kamienny opór dla zasady
(wystarczy przecież liryczny zabieg),
lecz żeby skała była dla skały.

Iskrę ukrytą w zwęglonej głównej
bez domysłów i natrętnych podejrzeń
czy jest, gdzie jest, w płomyk widziany
z każdej strony, który jedno tchnienie
zmieni w początek wielkiej pożogi.

Myśl w błyskawicę przelatującą
z obłoku na obłok, albo w jeźdźca
pędzącego samotnie przez pustynię
który samotności nie dzieli z nikim
z wyjątkiem wierzchowca i pustyni.

Jego w ciebie i ciebie we mnie.
Ich w was i was w nas - zawsze,
wszędzie, nieodmiennie na wieki
w myśli, w słowie i w czynie, że My
i nigdy Oni, odrzuceni, oddzielnie.

Odys kuszony

Klęczę na plaży,
rysuję znaki na piasku.
Rzym śpi - historie takie jak ta,
przestały go bawić.
Kobiety obok ściągają sukienki
i oddają się słońcu - czuję to,
nie potrafię się od tego uwolnić.

Kim jest ten,
który sprawdza się teraz
- przeklęty,
rodzony w bólach,
odrzucony razem z łożyskiem.

Kim on jest
- ten z moją twarzą,
z moim życiorysem,
ten osaczony

Ogigio,
dryfująca wyspa szczęśliwości,
czemu kuszysz mnie plażą
niespełnionej nadziei.
Przecież dopłynąłem do twoich brzegów
i moje ciało stało się tak sypkie
że skowyczą ściany w których je zamknęto.
Ten stan trwa długo,
bardzo długo
- chwilę liczoną przez falę przyływu.

Wodo,

płaska wodo dźwigająca na plecach
mnie i moją tratwę.
Czemu milczysz,
przecież mówisz perłą, muszlą, kością
ogryzioną przez prąd głębinowy
i porzuconą na obcym brzegu.

Wodo owinięta czule
wokół kamyka, ryby, wodorostu,
czekam cierpliwie na chwilę
twojego roztargnienia
- odruch zwykłej bez troski.

Odys zwiedziony

Ach Kallipygos. Byłem rybą.
Płynąłem do ciebie przez ocen
obietnic. Wokół mnie morze wrzało.
Woda niosła rybie szkielety.

Byłem ptakiem. Frunąłem do ciebie
na skrzydełkach krwi. Powietrze stygło.
Ptaki spadały z trzaskiem na ziemię
- wmawiałem sobie, że to sople lodu.

Ach Kallipygos, Kallipygos. Jak dobrze
że byłem i ptakiem, i rybą.

Tańcząca na piasku

Stanęła na palcach prawej stopy, dłonie nad głową, bez twarzy, ognia w oku (bez nich taniec nie jest tańcem) i brodziła w piasku jak w wodzie, choć piasek wodą nie był, i był, gdy w oku błysnął ogień.

Wirowała nad piaskiem kroplą deszczu, listkiem, piórkiem, odurzona myślą że może, że sama, że nie musi z inną, że posiadała umiejętność niedostępną, że wiedza o niej trzyma ją w powietrzu.

Niebo nad nią, niebo pod nią i w niej splecione w czułym uścisku jak dzień z nocą, wschód z zachodem, każde inne, odmienne, przeciwne jedno drugiemu i podobne - stworzone jedną myślą.

Lustro

Jest rzetelne. Nie upiększa tego,
co widzi. Nie wygładzi kurzych łapek
pod oczami, nie usunie piegów
z nosa - sprawi że kurze łapki
i piegi będą po obydwu stronach.

Otwarte i jednocześnie zamknięte
nie zdradzi w odbiciu, kim jest ten,
kto stoi przed nim z łzami w oczach
- tylko jego łzy, pokorne czekanie
i swoją głębię z użyczonym światłem.

Przeniknięte do szpiku szklaną zazdrością
o każdą odmienność w swoim odbiciu
nie ujawni, jaki byłeś wczoraj,
w niedzielę, w maju ubiegłego roku,
albo jaki jesteś w innych odbiciach.

Takie jest, takie było i będzie po kres
swojego kruchego istnienia. Nie zmieni
go zamykanie w piwnicy, postawienie
twarz w twarz ze słońcem, obrzucanie
kamieniami, wyrok skazujący na nicość.

Jak

Zostaw, niech decyduje się samo.
Los, przeznaczenie, przypadek, zbieg
okoliczności - nazwij jak chcesz,
jeżeli masz taką potrzebę.

Niech mrówka idzie tam, gdzie idzie
- nie zawracaj jej, nie zmuszaj,
ponieważ znasz, lub zauważyłeś
przeszkodę na drodze do celu.

Motyl trzepocze skrzydełkami, siada,
trzepocze znowu zdając się na zbieg
okoliczności, przypadek, przeznaczenie
któremu nie stara się zapobiec.

Niech mrówki idą tam, gdzie idą,
motyle trzepoczą skrzydełkami
z powodu nie dbając o powód.
I ty bądź szczęśliwy podobnie

jak one nie winiąc przyczyny
która służy usprawiedliwieniu,
że szczęśliwy nie jesteś, ponieważ...
Bądź nim bez powodu, bądź, żeby być.

Do przyjaciela

Nie wyrzucaj sobie, że nie dokonałeś
niczego. Spełniłeś święty obowiązek:
zbudowałeś dom, spłodziłeś syna,
zasadziłeś drzewo. Syn stał się mężczyzną,
więc odszedł, drzewo zaniedbane uschło,
dom spłonął w pożodze, której nie byłeś
winien i której nie dało się zapobiec.
Trzy odrębne historie (każda z nich
z inną fabułą) zakończone dramatem.
Tak zaczyna się i często tak kończy.

Przekonywałeś nas, (nieufnych) że życie
to sztuka w której gra aktorów obchodzi
jedynie widownię. Aktorzy wchodzi
na scenę, schodzą i znowu wchodzi,
i tak w kółko, aż widz przestaje się dziwić.
Zostań dla nas (widowni) i dla siebie
aktorem - wejdź na scenę, zbuduj dom,
spłódź syna, zasadź drzewo w ogrodzie.

Noc nad stawem

Opowiadajmy cudze historie,
jeżeli nawet mijają się z prawdą.
Nie muszą również być wiarygodne.
Wystarczy urok, wdzięk i melodia
która chwyci za gardło a widzenie
ich przysłoni mgiełka melancholii.
O księżycu, jego nowiach i pełniach,
cyklach trzynasto i siedmioletnich,
pływach, gwiazdach i nic o słońcu.

Swoje serio (z brwią uniesioną)
- żeby dzwoniły zawsze jak złoto
wtopione w śmiech, który rozbawi,
uzdrowi, zaleczy. Z miną naiwną,
z króliczkiem pod pachą, z ironią
w oku, z nieomylną pewnością
łabędzia który żegluję po stawie
jak statek-widmo, mija bezszelestnie
księżyc i gwiazdy w lustrzanej głębi.

Las

W lesie wszystko pojedyncze: dąb,
sosna, kuna, leszczyna, jodła,
lis, niedźwiedź, i na swoim miejscu.
Kanon mówi: *Tak było, tak będzie.*

Wejdz do lasu, stań między nimi
jak one, pojedynczy. Nie udawaj,
nie maskuj się, nie naśluduj.
Pojedynczy znaczy bezpieczny.

Las również od początku do końca
w granicach które zna, kto błędził
pośród chaszczy i mrowisk czując
na plecach natrętne mrowienie.

A kiedy wyjdiesz z lasu pewny,
że do niego już nie powrócisz,
zostaw drzwi uchylone, by inni
mogli wchodzić nimi pojedynczo.

Np.

Na przykład jesień, kiedy płoną drzewa i trawy (płoną i krwawią). Widok ten tak nas zachwyca, że podziwiając go z tchem zapartym nazywamy niezmiennie cudem (natura nie zna pojęcia dramat, tragedia, chociaż płonie i krwawi).

Tak ujawnia się nasze łaknienie cudu (bez zdobień i uszlachetnień) ukryte w kłębowisku emocji i namiętności, karmione przysmakiem, który potrafi zaspokoić największe łakomstwo.

Łaknienie nieskazitelnie czyste i niewinne jak każde doznanie które nieomylnie doprowadzi do końca - zginie, żeby zwodzić.

Zabawy użyteczne

Ufajcie słowom. Słowa nie kłamią.
Na przykład: sumak, i dalej,
octowiec, nie oszuka nikogo
sensem wyrażenia, znaczeniem,
wymową. Więc sumak octowiec.

Więc: sumak octowiec rośnie w...
i on, niewierny, służyć będzie
wiernie pojedynczo i zbiorowo,
z czego wyniknąć powinno,
(wyniknąć musi) i wyniknie,

lecz bez pewności, że obecnie
- w czasie, kiedy służy komuś,
czemuś, (nikomu i niczemu)
czyli rozważaniu o sobie,

zabawa zmienia się w czas
stracony, który w tym czasie
nie bawi się z nikim i sensu
jego istnienia nie rozważa.

Widok z tarasu

Zapuszczony trawnik, czerwony głóg,
bukszpan, cis, zrujnowana fontanna
z kamienną syreną, dąb, lipa, wiąz.
W głębi ścieżka zarośnięta łopianem
i ledwie widoczna w leszczynie altana.

Wszystkie kolory północy: spłowiałe,
matowe, szare, bez ażurowych cieni,
rozbłysków, tajemnych prześwitleń
- jak na wyblakłej pocztówce z wakacji
lub nieumiejętnie zrobionym zdjęciu.

Zbieraczu szczegółów, poszukiwaczu
odniesień, obserwatorze z dystansu,
odsłaniaczu sedna, molu książkowy,
specu słownych hocków-klocków i trików,
zapisz tak, by skamieniało w powietrzu.

Pinia

Jak przekonać mamę, żeby nocą
nie zostawiała otwartych drzwi,
nie wsłuchiwała się w każdy głos
za ścianą, nie zrywała się z łóżka
i nie biegła do wyjścia krzycząc: *Idzie*.

Nie chodziła od okna do okna
i nie stała przed nimi godzinami,
lub przed domem, osłoniwszy oczy
przed słońcem nie wpatrywała się
w jedno miejsce na horyzoncie.

Dziewięćdziesiąt pięć lat obcowania
pamięci z rzeczywistością - siostry
z siostrą obcego pochodzenia
z którego wyrosła niema pinia
sięgająca koroną nieba.

Drzewo, kwiat, zwierzę

Patrz, są: ulice, drzewa, park, dom.
Szli tędy wczoraj, przedwczoraj,
w ubiegłym tygodniu. Widzisz ich?

Widzisz jak idą ulicą, śmieją się
na cały głos, jak podnoszą rękę,
pozdrowiają przyjaznym gestem,
żegnają się wchodząc do domu,
otwierają drzwi, głaszczą kota
który ociera się o nich w progu,
poklepują na powitanie psa?

Widzisz ich? Widzisz jego, ją,
choć ich nie ma i nie będzie, i ulica
którą szli, należy do ciebie, i park,
drzewa, drzwi, kot i podniesienie ręki?

Nic ważne nie jest i wszystko jest.
Nikt nie jest sobą, choć stara się być;
drzewo tylko, kwiat gdy kwitnie, zwierzę.

Kantyczka na obój lub flet

Zostaw mnie Panie na krótkie jeszcze.
Stanę na łące na jednej nodze
jak bocian, albo w zbożu jak strach
na wróble z makiem w butonierce
cichy, nierzucający się w oczy.

Zostaw mnie w dłoni wyciągniętej
na powitanie, w skinieniu głowy,
w pyłku lebiody, w ziarnku piasku
na skraju drogi, w kropli rosy
która o świcie napoi zieleń.

Zostaw w strumieniu pod kamieniem
w sekretnych pluskach i chlupotach,
albo pod lipą w czułych szeptach
a ja przyrzeknę, że odchodząc,
niczego z sobą nie zabiorę.

Cień

Idzie za mną Cień, idzie wszędzie.
Nie popędza mnie, nie szturcha w plecy,
nie depcze po piętach. Zatrzymuję się,
on też przystaje. Odwracam się, patrzę
na niego, on również odwraca głowę.
Kim jest, nie wiem i wiedzieć nie chcę.

Idzie Cień przede mną - kobieta
z mgieł, zjawa ulotna. Prowadzi mnie,
żebym nie błądził. Dokąd, którądy
- mogę się jedynie domyślać.
Idę, gdy ona idzie. Zatrzymuję się,
kiedy zatrzyma. Gdy ruszy, ruszam.

Po prawej i lewej bliźniacy - cienie
bez kształtu, zmyły nieprzekupne
z dziobami ptaków. Sępy bez skazy,
które nie ustąpią o szpon nikomu.
Pilnują mnie, żeby nie zboczył.

Nad jasną głową świetliste niebo,
pod nogami kamienista ziemia.
Wiem, czym są i co jestem im winien.

Cielesność

Płowe włosy, jasne oczy, czasem piegi
- nomadzi północy; fanaberie natury
suchych traw, sinych jezior i wrzosów.

Gołębie serce, cierpliwość łosia,
precyzja jastrzębia i spryt żbika
zrodzone pośród śnieżnej zadymki.

Właściciele gwiazd, wichrów i lodu,
dzierżawcy „tu” i „teraz” którym „potem”
wymyka się jak tropiony jelen.

Nie ma w nich przesady ani przekory,
ulotnych zjaw, chimer i urojeń,
tylko cielesność która zdobi i zbroi.

Festyn w B.

Fuczy kontrabas, popiskują skrzypce,
zawodzi akordeon, kołyszą się
na wietrze pijane żarówki. Ich błysk
trudno odróżnić od błysku pioruna.

Nagła ulewa. Popłoch na deskach.
Marynarki na głowach, torebki.
W sadzawce udającej jezioro
mokną w deszczu szklane łabędzie.

W kałużach resztki kanapek, kiełbaski,
schabowe na papierowych tackach,
puszki, butelki, konfetti, baloniki,
prezerwatywy, zwitki serpentyn.

Idą całą szerokością drogi.
Trzymają się pod ręce, tłuką
obcasami w asfalt: *Hej, hej sokoły...*
Przyjedź mamó... Malowane dzieci...

Zatrzymali się. Stanęli nad rowem.
Rechoczą, trącają się łokciami,
dogadują i wśród rzeń i chichotów
piszą moczem w powietrzu esy-floresy.

Wyszli na drogę: *Ci, co swoje serce
noszą w plecaku... Gdzie teraz idziemy?*
Wcinać pierogi... Makaron z serem...
Żreć odsmażane na smalcu kartofle.

Z rękami w kieszeniach, w mokrej marynarce

z postawionym kołnierzem, krok w krok
za nimi kopiąc kamyki, chichocząc w kułak
i pisząc swoje esy-floresy.

Krysta

Wyciąga fiolkę z aspiryną.
Wrzuca trzy pastylki do szklanki
z wodą, miesza palcem, pije.
Odsuwa szklankę, patrzy na salę.
On znowu nie przyszedł.

Wołają ją. Wchodzi na estradę
po żelaznych stopniach kołysząc
biodrami, zatrzymuje się, potyka
i ratuje się przed upadkiem
skacząc na scenę zgrabnym susem.

Podają jej mikrofon. Podnosi głowę,
patrzy przed siebie. Nie śpieszy się.
Czekają. Wie, że jest najlepsza.
Przychodzi, kiedy zechce. Śpiewa,
gdy ma ochotę. Pije bez przerwy.

Boli ją głowa. Najważniejsza
jest ekspresja: mimika twarzy,
rzucane w półmrok spojrzenia,
skąpe ruchy rąk którymi podkreśli
znaczenie śpiewanego wiersza.

Wyciąga przed siebie ręce,
kołysze się, schodzi z podestu,
idzie w stronę publiczności,
odwraca się, unosi głowę i śpiewa
dla niego chociaż jego nie ma.

Gesty

Układa pudełeczka jedno na drugim,
wiąże sznurkiem, owija taśmą i folią
bąbelkową, z jednej strony zasłania
romansem dla kobiet, z drugiej żurnalem
mody, wsuwa pakunek do raportówki,
do bocznej kieszonki wrzuca dezodorant,
pomadkę do ust, lusterko i zaciąga zamek.

Ubiera się zgodnie z potrzebą chwili:
szara bluzeczka z krótkim rękawem,
spódniczka nieznacznie powyżej kolan,
pantofle na miękkich podeszwach, włosy
i paznokcie w dyskretnych kolorach.

Patrzy w lustro. Obrót w prawo, w lewo,
teraz widok z tyłu. Jeszcze raz i jeszcze.
W porządku. Zakłada torbę na ramię,
zapina ją i wychodzi. Przystanek busów
po przeciwnej stronie. Dwaj mężczyźni
raczą się piwem prosto z butelek.

Zgrzyt hamulców. Szum otwieranych drzwi.
Nikt nie wysiadł. Wsiadł wyrostek z komórką
i słuchawką w uchu, starsza kobieta
z torbą na zakupy, chichoczące podlotki,
dziewczynki z tornistrami na plecach.
Autobus odjeżdża, piwosze zostają.

Chłopcy w dresach i bejsbolówkach
rozprawiają o ostatnim meczu drużyny
futbolowej, dziewczyny o przygodach

miłosnych nie szczędząc słuchaczom pikantnych szczegółów. W przejściu przekomarzają się dwie dziewczynki, popychają się, poszturchują, kuksają; jedna z nich zaczyna płakać. Kobieta z torbą na zakupy łaja głośno drugą.

Siada w fotelu, torbę kładzie na kolana, rozgląda się, ściąga ją z kolan i wsuwa stopą pod siedzenie. Patrzy przez okno, potem na pochlipującą dziewczynkę i grzebiącą w portfelu starszą kobietę. Wstaje, schyla się, wyciąga raportówkę i wysiada na następnym przystanku. Stoi na krawędzi chodnika, balansuje na czubkach palców. Autobus rusza i znika wśród dziesiątków innych.

Recytująca wiersze

Usiadła na ławce choć miała zrobić
coś innego. Pójść gdzieś. Coś kupić,
potem to zanieść – gdzie, co i dokąd,
tego już nie wiedziała tak jak wtedy,
gdy patrzyła na nich a śpiewała
dla niego: *taka jestem z tobą szczęśliwa...*

Na scenie pewna swego, na ulicy
kręciła się wokół czegoś, kogoś,
siebie samej zataczając koła, kółka,
kółeczka żeby wrócić tam, skąd wyszła.
Stała przed witryną patrząc na odbicie
w szybie lub w domu szukając twarzy
w lustrze, po czym szła na podwórko,
siadała na ławce i patrzyła na śliwę.

Kiedy była dzieckiem wspinała się
na drzewo żeby recytować wiersze.
Głos wzbijał się w powietrze, dudnił,
falaował, potężniał a gdy skończyła,
fruwały wokół niej oklaski i gołębie.

Wyciągnęła lusterko, odwróciła go
do słońca, złapała jego promień,
wodziła nim po ścianie, po oknach
a gdy ujrzała rękę zsuwającą stopy
na drugim piętrze, puściła na śliwę
zajęczka pewna, że zaraz zobaczy
dziewczynkę recytującą wiersze.

Dom lalek

W sukni balowej, w stroju plażowym,
owinięta welonem panny młodej,
w negliżu, półnaga, z przepaską
na biodrach - wyrzucona z okna
na poddaszu koziółkuje w powietrzu,
uderza w ziemię, toczy się po niej
bez ręki, nogi, pokiereszowana.

Niełatwo rozpoznać ją z twarzy.
Jej wielkie oczy patrzą nadal ufnie,
jakby nie zdawały sobie sprawy
co wydarzyło się przed chwilą.

Dziewczynka w błękitnej sukience
z kucykiem związanym gumką
schyla się, podnosi ją z ziemi,
wyciera w sukienkę, przytula
do piersi i nucąc kołysankę
niesie ją pod ścianę budynku,
układa ostrożnie wśród innych
kalekich, podobnie ułomnych
i wraca pod okno po następną.

Schodami w górę, schodami w dół

Na murze, jeden przy drugim, afisze polityków wielokrotnie naklejane i zdzierane. Deszcz, słońce i gryzmoły dzieci zmieniły je w szarą skórę z naciekami i liszajami pleśni na której widać fragmenty tekstów, nazwiska, wyblakłe portrety, cyfry, dziwolągi o monstualnych głowach wyrastających z tułowia, napisy zagadki, przekleństwa, kalumnie.

W murze furka i wejście na posesję. Skrzypią schody prowadzące na piętro. Drzwi niedomknięte. Wystarczy pchnąć je palcem żeby otworzyły się bezszelestnie i oczom ukazał się zapuszczony pokój: sofa, dwa fotele obite czymś co było kiedyś atłasem w białe i zielone pasy obszyte postrzępioną jedwabną lamówką, dziury w obiciu wypalone papierosem, wydarte z wnętrza kłębki brudnej waty, metalowe spirale sprężyn, rude plamy po wylanej kawie, makatka z jeleniem na ścianie, puste ramy, obrazy świętych, porozrzucane gazety, kurz, pajęczyny.

To tutaj wtedy był. Tutaj byli oni. Świszt sztucznych ogni, huk papierowych toreb, alarm bojowy dla ołowianych żołnierzyków, na podłodze ranna laleczka postrzelona

z plastikowego pistoletu, czekanie
na pogotowie i tupot dziecięcych nóg
schodami w dół, schodami w górę.

Teby

Brama z kamienia, po bokach głowy:
dwie u góry - ludzkie o porcelanowych
oczach; dwie w dole - maskary lwów
z grzywami. Za bramą aleja i bestie
stojące po jednej i drugiej stronie
– półnagie ciała, rechoczące gęby,
kły w oślinionych pyskach, nozdrza
rozdęte, kuliste oczy wychodzą
z orbit. Uciekaj chłopcze, uciekaj.

Aleją po omszałych kamieniach,
błoniami po trawie jak szczecina,
drogą polną w tumanach kurzu,
po schodach na których leżą skórki
z pomarańczy, pestki słonecznika,
łyżki i talerze którymi bawiły się
w gotowanie dziewczynki z kamienicy
do zapomnianego pokoju na piętrze.

O namiętnościach

Nie umiem. Nie potrafię. Trzeba mieć
w sobie coś, co uczyni je takimi
że pofruną jak dmuchawce latem
albo pewne swego lotne obłoki
niesione czułym podmuchem wiatru.

Jakiej użyć struny, jak w nią trącać
żeby śpiewała tak zawile nuty.
Dotykać jej, delikatnie szarpać,
uderzać bez litości, znęcać się
żeby bolało jak powinno boleć.

Jaki wybrać instrument. Skrzypce,
klarnet, flet, zwyczajny bębenek
który napelni serce niepokojem,
sprawi, że stanie się ono bezwolne
i pójdzie za bębenkiem wszędzie.

Jakie akordy do śpiewania fugi
o kochankach ukrytych w półmroku.
Kochałem przecież, kocham i będę
póki w źrenicy, w myśli, w pamięci,
w wspomnieniach po ostatni oddech.

Góry, lasy, łąki, kruk i motyl w locie
swobodnym, zawilce, wrzosa, wąż
na skałce, oczerety, mgły poranne,
wieczne i łosie idące samotnie
jeden za drugim przez mokradła.

Dla rzemieślnika tnącego cierpliwie

skobel przy drzwiach do tajemnicy
nie ma instrumentu pewniejszego
od pilnika który trzyma w ręce.

Prowincje

Leżał w łóżku na wygodnym materacu
czując błogą sytość po obfitej kolacji
i rozmyślał o tym, o czym przed chwilą
czytał: najazdach ludów ałtajskich,

Hunów, Antów, Sklawinów, Gotów,
Sarmatów od których, jak twierdził,
wywodził się także jego rodowód.
O migracji narodu która jest owocem

przyczyny lub splotem przyczyn różnych
niezależnych od zmuszonych do wędrówki
- tej prawidłowości losu zbiorowego
z której wynika również los jednostki,

więc i jego, teraz z książką w łóżku
wyrzuconego na peryferie historii
jak ziarnko piasku na brzeg rzeki
przez powódź i roztrzásającego

upadek starożytnych cywilizacji Persji,
Rzymu, Bizancjum, szukając analogii
do współczesnego Paryża, Londynu,
nie zaprzátając sobie głowy prowincją

która była, jest i będzie na krawędzi
wielkich wydarzeń świadkiem agonii
innych, pustoszona przy okazji ogniem
i mieczem, lecz sama nie ginie.

Do Jana Tulika

Nie trapię się o to, co po mnie zostanie.
Nie staram się nawet, ani nie zabiegam.
Stoję solidnie na ziemi czując stopami
jej twardość nieuległą i idę po niej tak,
żeby doskwierał mi każdy kamyk,
ziarnko piasku, źdźbło, samotny kolec.

Zbędny mi diamentowy skalpel,
nieprzydatne jego szlachetne cięcia
na skórze świata który mnie spłodził,
chłopskiej, szurpatej, znaczonej bliznami
po ranach dawnych i świeżych, skórze,
która nie będzie nigdy błękitną taflą.

Patyk

Nie dręcz przeszłości. Nie roztrząsaj
tego, co minęło choć może wrócić
i wraca nierzadko w przebraniu
po to, by budzić śpiące demony.

Nie są okrutne. Nic takie nie jest
samo z siebie dopóki lękamy się
znając jego oblicze z domniemań,
zapowiedzi i cudzych opowieści.

Mów: *już było*. Mów: *odeszło, minęło*
i zaufaj temu, co przyjdzie. Bądź
jak dziecko które bierze patyk,
patrzy z zachwytem i pyta: *co to?*

Pompeje

Gajus Publiusz Ancjusz, obywatel wiecznego Rzymu, farbiarz purpury, wytwórca dobra luksusowego dla wybrańców niebios na miarę ich potrzeb i czasów w których żyli.

Marcus Virgilio Eurisace, piekarz przedsiębiorca, wykonawca zawodu zdawałoby się bardzo przyziemnego, pomysłodawca i właściciel grobowca który zbudowano dla chwały chleba a uważany powszechnie za hołd złożony żonie i własnej próżności.

Lucia Cincinnati, wzięta modystka szyjąca wytworne suknie żonom i córkom patrycjuszy i senatorów.

Gallus Varon, zawodowy gladiator serwujący rozrywkę publiczności Colosseum o podobnych upodobaniach, zmarły śmiercią naturalną i pochowany przy Via Appia przez żonę i syna.

Syrus Liwiusz, wyzwolenciec, Syryjczyk z pochodzenia, kamieniarz, wykonawca nagrobków i epitafiów, także swojego:
*„Na prawo od obelisku leżą moje kości
byłem dobrym człowiekiem wspomagałem
ubogich uszanuj mój grób wędrowcze”*.

Przybyli do Rzymu z różnych stron

rozległego imperium nie pytani
o boga, język, pochodzenie,
przyjęci i obdarowani życiem
w pamięci milionów potomnych
dopóty, dopóki trwać będą wyryte
w kamieniu ich imiona i zajęcia.

Mieczysław Filak, marynarz globtroter.
Ciekawość ludzi i kultur odmiennych
pędziła go po świecie by na koniec
sprowadzić do miejsca urodzenia
i Zofii żyjącej zgodnie z zegarem
natury - czasem siewów i zbiorów.

Kazimiera Konieczna, córka rzeźnika,
wyształcenie powszechne oraz wiedza
praktyczna o życiu niezbędna by trwać
jak skała na przekór przeciwnościom;
matka pięciu córek i dwóch synów,
żona sklepikarza i feldfebla piechoty
Najjaśniejszego Pana Franciszka Józefa,
posłuszna porom roku i macierzyństwu.
I wszyscy inni nie wymienieni
z imienia lub nazwiska, dzieci Karpat
- krainy gór, lasów, rwących potoków
w kamienistych korytach, zagonów
brukwi, kartofli, koniczyny i żyta
na obrzeżach cywilizacji, wyliczani
tylko w wypominkach najbliższych
którzy po śmierci znikną razem z nimi
zmieleni w czarnych dziurach pamięci.

Spektakl

Czarna gruba trzcionka na białym tle.
U góry, na czerwono, dzień i godzina
rozpoczęcia, pod spodem tytuł sztuki,
postacie, imiona i nazwiska aktorów,
gwarancja niepowtarzalnych atrakcji,
ceny biletów dla dorosłych i dzieci.

Za płotem z pojedynczych sztchet
piramidy dwóch namiotów. Na placu
przed mniejszym spaceruje starzec
w purpurowym płaszczu do kolan
i złotym diademie na siwej głowie,
przerzuca w zeszyt kartki, powtarza
głośno kwestie swojej roli, podnosi
palec, przypatruje się mu krytycznie
i poprawiwszy diadem zsuwający się
z głowy mówi donośnie: *Być czy nie być,
oto jest pytanie na dzisiejszy wieczór.*

Z namiotu wybiega dziewczyna w chitonie
z pudrem i tamponem w ręce: *Popraw
królu, bym wyglądała na umierającą.*
Król pudruje jej policzki: *Za kwadrans
nie będziesz żyła.* Dziewczyna częstuje
monarchę kuksańcem, prycha: *Za trzy
zmartwychwstanę* i znika w namiocie.

Wychodzą rzędem hoplici. Dziesiątnik
staje przed starcem, chyli czoła: *Panie,
zaczynamy.* Król nie patrzy na niego,

spogląda na niebo i chmury burzowe:
Wszyscy jesteście dziełem natury.
Dziesiętnik daje ręką znak. Zbrojni
otaczają króla czworobokiem, tworzą
wokół niego palisadę z włóczni i tarcz,
i wyrównawszy krok, z powagą należną
monarsze, prowadzą do dużego namiotu.

Zagłada

Delficki wieczór, rzymski poranek
- zachód Wschodu i wschód Zachodu.
Przywracanie zdarzeń zapomnianych
- okruchy i skrawki składane w całość
i barwione przez natrętą wyobraźnię.

Gwiazda do gwiazdy, chwila do chwili
- pył słoneczny, spopielony papirus.
Motyl nad Biblią, Talmudem, Koranem -
skrzydełka skwierczące w płomyku świecy,
słowa szeptane w mroczną przeszłość.

Do kogo? Do wszystkich. Żeby dzwoniły
dzwoneczki sumień z wieczną przestrogą
- echa odbite echem w niemym powietrzu
jako przypomnienie dla zagubionych,
błądzących, zbuntowanych, niepokornych.

Prawie

Przyszli drogami z wszystkich stron.
Co przynieśli z sobą, niezmierzone.
Dopiero teraz z twarzy jak z ksiąg
odczytać można, co było i jest
ich, chociaż do nich nie należy
i czym zapełnili przestrzeń
daną im przez przeznaczenie.

Każdy przyniósł z sobą, co miał
do przyniesienia i stanął przed Nim
pewny, że spełnił się i zapełnił.
Ogarnął wzrokiem zgromadzonych.
Powiedział: *Już czas*. Przytaknęli
w milczeniu. Spytał: *Nieśliście godnie?*
Powiedzieli: *Niósł każdy, jak mógł.*

Spis tytułów

Chwila	5
Rzeka	6
Zegar słoneczny	7
Nagła ciekawość spraw zaczętych	8
Kobieta przy oknie	9
Fanny	10
Coda	11
Nagła ciekawość spraw zakończonych	12
Skrzynia	13
Hagada	14
Ludzie na peronie	15
Mink.....	17
Pani na rozstajach	19
Pozdraz z Mirosova	20
Niedzielne popołudnie	22
Stawiski, 1920	23
Cyklop w atelier	24
Gitara	26
Płócienny kapelusik	28
Czesząca włosy	30
Pejzaż z toaletką	31
Zielony pantofel	32
Miasteczko	33
Pochwalny	34

O pobłażaniu	35
O miłosierdziu	36
Galicyski	37
Smaki	38
Dyptyk	39
Kreska	40
Widok	42
Wilia	44
Co ja robię	46
Esej o domu	47
Do Leona Ch.	48
Tylko	49
Tworylne	50
Studnia	51
Sad w Łopience	52
Za drewnianym mostem	53
W Dwerniczku	54
Wrześniowe cienie	55
Zwyczajny	56
O odpowiedzialności	57
Spontaniczny	58
Kamyk	59
O zapamiętywaniu	60
Basztowa 13	61
Przysypani szarym śniegiem	62

Tańczący na promieniu	63
Marja	64
Edi	65
Jaśmina	66
Żurawie	67
Łąka	68
Nie jestem bohaterem	69
Ekspozycja	70
Pustynia	71
Przecież	72
Odys kuszony	73
Odys zwiedziony	75
Tańcząca na piasku	76
Lustro	77
Jak	78
Do przyjaciela	79
Noc nad stawem	80
Las	81
Np.	82
Zabawy użyteczne	83
Widok z tarasu	84
Pinia	85
Drzewo, kwiat, zwierzę	86
Kantyczka na obój lub flet	87
Cień	88

Cielesność	89
Festyn w B.	90
Krysta	92
Gesty	93
Recytująca wiersze	95
Dom lalek	96
Schodami w górę, schodami w dół	97
Teby	99
O namiętnościach	100
Prowincje	102
Do Jana Tulika	103
Patyk	104
Pompeje	105
Spektakl	107
Zagłada	109
Prawie	110